

Fenomenologija maloljetničke delinkvencije u Republici Hrvatskoj

Haldek, Helena

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:165608>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Helena Haldek

**FENOMENOLOGIJA MALOLJETNIČKE
DELINKVENCije U REPUBLICI HRVATSKOJ**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Helena Haldek

**FENOMENOLOGIJA MALOLJETNIČKE
DELINKVENCije U REPUBLICI HRVATSKOJ**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Reana Bezić

Zagreb, 2022.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Maloljetnici u Republici Hrvatskoj i maloljetnička delinkvencija	2
3. Povijesni pregled maloljetničke delinkvencije	4
4. Kazneno pravna odgovornost maloljetnika	6
5. Fenomenologija maloljetničke delinkvencije	10
5.1. <i>Rasprostranjenost maloljetničke delinkvencije u Republici Hrvatskoj</i>	11
5.2. <i>Kretanje maloljetničke delinkvencije u Republici Hrvatskoj</i>	13
5.3. <i>Struktura maloljetničke delinkvencije u Republici Hrvatskoj</i>	15
6. Vršnjačko nasilje	17
7. Ovisnosti kao uzrok maloljetničke delinkvencije	18
8. Zaključak	19
Popis grafikona	21
Popis tablica	21
Literatura	22

Fenomenologija maloljetničke delinkvencije u Republici Hrvatskoj

Sažetak

Rad se bavi Fenomenologijom maloljetničke delinkvencije u Republici Hrvatskoj sa ciljem da se približiti problem maloljetničke delinkvencije budući da se radi o rasprostranjenom problemu o kojem se premalo govori. Cilj je prikazati maloljetničku delinkvenciju kao oblik kažnjivog ponašanja. Povijesno gledajući, položaj djece i mladih u kaznenom sustavu se mijenjao, već u najranijim razdobljima postojalo je shvaćanje da drugačije treba postupati prema djeci i maloljetnicima u odnosu na odrasle osobe. Sama fenomenologija maloljetničke delinkvencije kao učenje o pojavnim oblicima kažnjivih ponašanja, ne samo da otkriva osobitosti kažnjivih ponašanja kao masovne društvene pojave i individualnog ponašanja, već istražuje i rasprostranjenost, strukturu i dinamiku delikvencije te kako se unutar određenih skupina raspoređuje kažnjivo ponašanje prema određenim zadanim kriterijima. Kao pojavnici u ovom radu obrađeni su vršnjačko nasilje i ovisnosti kao uzrok maloljetničke delinkvencije.

Ključne riječi: maloljetnici, delinkvencija, fenomenologija maloljetničke delinkvencije, vršnjačko nasilje, ovisnosti.

Phenomenology of juvenile delinquency in Croatia

Abstract

The topic of this paper is Juvenile delinquency phenomenon in Croatia, and its aim is to raise awareness about the juvenile delinquency issue, since it is a widely common issue that is not talked about enough. The purpose of the paper is to present juvenile delinquency as a form of punishable behaviour. Historically, the position of children and youth in the law system has been changing, becoming early on very clear that children and the underaged are to be treated differently than adults. The phenomenon of juvenile delinquency itself as a study of different forms of punishable behaviour not only sheds light on the characteristics of punishable behaviour as a mass social

phenomenon and individual behaviour, but also examines how delinquency is structured, how widely it is spread and what its dynamic is. Moreover, it investigates what criteria affect the distribution of delinquent behaviour in a specific group. As examples of forms of delinquency this paper uses peer bullying and addiction as a cause of juvenile delinquency.

Key words: underaged people, delinquency, juvenile delinquency phenomenology of juvenile delinquency, peer bullying, addiction.

Izjava o izvornosti

Ja, Helena Haldek pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Helena Haldek

Datum: 12. rujna 2022.

1. Uvod

Delinkventno ponašanje kao jedan od ekstremnih oblika asocijalnog ponašanja, ima u smislu kvalitativnih razlika, specifične karakteristike prema prosječnom i poremećenom ponašanju, premda je s njima čak i značajno povezano (Petö Kujundžić, 2019.) S obzirom na uzrast i čitav niz drugih čimbenika bilo to psiho-socijalnih, kriminalno-političkih, pravnih i mnogih drugih koji su nadasve karakteristični za djecu i mladež, maloljetnička delinkvencija pokazuje određena obilježja iz kojih proizlaze i same teškoće definiranja pojma maloljetničke delinkvencije. S obzirom na to postoji nekoliko definicija maloljetničke delinkvencije, međutim u osnovi pod tim pojmom se podrazumijeva takva ponašanja maloljetnika i mladeži koja predstavljaju kršenje zakonskih normi odnosno izvršavaju djela koja su inkriminirana u kaznenom zakonu i drugih posebnim propisima (Singer i Mikšaj Todorović, 1989.).

Milutinović (1990. prema Petö Kujundžić, 2019.) navodi dva shvaćanja maloljetničke delinkvencije, jedno koje je šire i drugo uže shvaćanje. Šire shvaćanje maloljetničke delinkvencije zasniva se na proširivanju pojma maloljetničke delinkvencije na sve moguće devijacije u ponašanju mladih ljudi kao što su socijalna neusklađenost u najširem smislu, pušenje duhanskih proizvoda, „skitnja“, bježanje svih oblika i vrsta, te druga slična devijantna ponašanja koja često nisu zakonom inkriminirana djela, kao i one aktivnosti koje su inkriminirane u kaznenom zakonu. S ovim shvaćanjem pojma maloljetničke delinkvencije želi se postići da ovaj pojam dobije širok i bogat pojmovni sadržaj adekvatan raznim oblicima devijacija kod maloljetnika. S tim u vezi, smatra se i da je pojam delinkvencije pogodan za obuhvaćanje ponašanja maloljetnika i mladeži kojima se krše neke specifične i posebno propisane norme, koje pružaju osnovu za legalnu akciju, bilo da se radi o pojedincima ili skupinama, a i onda devijantna ponašanja koja se javljaju kod nekih odraslih osoba. Nasuprot ovom shvaćanju, uže shvaćanje maloljetničke delinkvencije obuhvaća sve aktivnosti maloljetnika i mladeži koje su inkriminirane pozitivnim kaznenim zakonima (Radetić- Paić i Maružin, 2009.). Radi se o inkriminirajućim aktivnostima koje u slučaju odraslih osoba predstavljaju kaznena djela po Kaznenom zakonu. Možemo reći da je ova definicija prihvatljivija jer ograničava maloljetničku delinkvenciju na određene djelatnosti koje su inkriminirane pozitivnim kaznenim zakonodavstvom, a osim toga ovo je shvaćanje opravdano i sa stajališta kriminalne politike i kriminologije koja traži jasne i precizno

određene pojmove ne ostavljajući mogućnosti da se stvori pravna nesigurnost (Petö Kujundžić, 2019.). Maloljetnici razne oblike svog delinkventnog ponašanja očituju čineći neke protupravne radnje koje imaju obilježja prekršaja, kaznenih djela, prijestupa ili kršenja odluka, odnosno unutar toga pod užitim pojmom maloljetničke delinkvencije podrazumijevamo isključivo ona ponašanja maloljetnika i mladeži koja sadržavaju neka obilježja kaznenog djela. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova (2022.) neprihvatljiva ponašanja su: konzumiranje sredstava ovisnosti među mladima, posjećivanje ugostiteljskih lokala, kladionica i sl., neprihvatljivo ponašanje u zonama odgojno – obrazovnih ustanova, udaljenja maloljetnih osoba iz obiteljskog doma i bjegovi iz odgojnih ustanova, skitnja i prosjačenje, nedozvoljeni noćni izlasci maloljetnih osoba do 16 godina starosti, nedozvoljena i štetna druženja maloljetnih osoba do 18 godina starosti s osobama sklonim kriminalitetu, skitnji, raznim oblicima iskorištavanja maloljetnih osoba, izostajanje s nastave, huligansko - vandalsko ponašanje (uništavanje imovine, pisanje grafita, sudjelovanje u navijačkim neredima i sl.), vršnjačko nasilje (bullying i cyberbullying). U Ovom radu će detaljnije biti obrađeni vršnjačko nasilje i ovisnosti kao pojavnici oblici maloljetničke delinkvencije.

Već je nebrojeno puta naglašavano da kriminalitet mladih zaslužuje punu pozornost sa stajališta racionalne politike suzbijanja kriminaliteta jer se brojnim kriminološkim istraživanjima došlo do znanstveno verificiranih saznanja koja upućuju na zaključak da se od jednog manjeg djela delinkventne populacije mladih regrutiraju kasnije kriminalni povratnici, višestruki povratnici i delinkventi iz navike, koji čine najtvrdokorniji dio svake kriminalne populacije (Singer, Kovčo Vukadin i Cajner Mraović, 2002.). Prevencija i suzbijanje maloljetničke delinkvencije i delinkventnog ponašanja je planski i koordiniran napor raznih tijela, ustanova i službi u čijem djelokrugu i nadležnosti je i rad s mladima, a koji je prvenstveno usmjeren na sprječavanje i suzbijanje pojava takvih ponašanja kod njih.

2. Maloljetnici u Republici Hrvatskoj i maloljetnička delinkvencija

Maloljetnicima u Republici Hrvatskoj smatraju se osobe između 14 i 18 godina starosti. Mlađim maloljetnikom se smatraju osobe koje su u vrijeme počinjenja kaznenog djela, navršile 14 godina, no nisu navršile 16 godina, dok se starijim maloljetnicima smatraju osobe koje su u vrijeme počinjenja navršile 16 godina, ali nisu

navršila 18 godina. Nadalje u pravnoj terminologiji postoji i pojam mlađeg punoljetnika koji obuhvaća osobe koje su stare između 18 i 21 godine života (Sokolović, 2018.). Oni su specifičan most između maloljetništva i odrasle dobi te i za njih postoje posebnosti u primjeni materijalnog i postupovnog kaznenog prava u odnosu na same odrasle osobe (Dragičević Prtenjača, Bezić i Zagorec, 2021.). Djeca koja nisu navršila 14 godina života nisu odgovorna za svoje postupke i prema takvim osobama se ne može pokrenuti kazneni postupak bez obzira o kakvom se kaznenom djelu radi i njegovoj težini, njegovu zrelost, mogućnost shvaćanja svojih postupaka, mogućnost vladanja svojom voljom. Potaknuti ovim razmišljanjima, počinje se razmatrati uvođenje doktrine *doli incapax* i *discernimenta* za djecu od 10 do 14 godina, prema njoj bi ta djeca koja nemaju *discernimento*, odnosno nisu ubrojiva, kazneno ne odgovaraju, međutim ako se utvrdi da je dijete ubrojivo, ono može kazneno odgovarati, u prvom redu djeca koja počine teške oblike kaznenih djela (Dragičević Prtenjača i Bezić, 2018.).

Delinkvencija sama po sebi predstavlja različite oblike ponašanja koja nisu u skladu s društvenim normama ili zakonima. Maloljetnička delinkvencija predstavlja i različite oblike ponašanja koja su kriminalna, asocijalna ili pak antisocijalna. Kao neki primjeri delinkvencije su npr. različite krađe ili razbojništva, namjerno izazivanje štete, paleži, konzumacija opojnih droga ili alkohola i sl. Maloljetnička delinkvencija obuhvaća sva ponašanja koja su tijekom razvoja maloljetnika tj. njegova sazrijevanja protupravna, a najčešće je sve to odraz poremećenih bioloških, psiholoških ili pak socijalnih razvoja. Takvo protupravno i antisocijalno ponašanje je vrlo opasno i kompleksno te kasnije zna eskalirati do teških općedruštvenih problema. Maloljetnici koji razviju delinkventno ponašanje upućuju na činjenicu da su institucije zanemarile problem te propustile reagirati na simptome koje je mlada osoba slala svojoj okolini, kako obitelji i prijateljima, tako i učiteljima, pedagogima i vršnjacima, tražeći time potporu i pomoć (Paušek i sur., 2017). Maloljetnici su danas često smješteni u domove za nezbrinutu djecu pogotovo ako nemaju roditelje odnosno ako su im roditelji umrli ili ih na neki drugi način napustili. Vrlo često se zna dogoditi i situacija da su roditelji izgubili pravo na roditeljstvo zbog svog vlastitog devijantnog ponašanja prema djeci i obitelji. Upravo djeca iz takvih obitelji su posebno ranjiva skupina koja onda imaju veće predispozicije za razvoj delinkventnog ponašanja nego je to slučaj kod njihovih

vršnjaka koji žive u normalnim i skladnim životnim uvjetima bez stresa i neželjenih događaja od stane njihove obitelji.

Maloljetnička delinkvencija se često povezuje i s drugim izrazima kao npr. devijantno ponašanje, problematično ponašanje, odgojna zapuštenost, društvena neprilagođenost maloljetnika. Unatoč tim izrazima, u literaturi se prednost daje upravo maloljetničkoj delinkvenciji, kako bi se izbjegla stigmatizacija i etiketiranje mladih kao kriminalaca, ali kako bi se i naglasila posebnost razvijanja same delinkvencije (Derenčinović i Getoš, 2008.). Uzevši sve izraze u obzir općenito bismo mogli reći kao su svi poremećaji i odstupanja u ponašanju zapravo skupina različitih obrazaca društveno inkriminiranih, neprihvatljivih, štetnih i riskantnih ponašanja mladih ljudi tj. maloljetnika. Pa tako onda maloljetnici tj. adolescenti mogu istovremeno činiti štetu i probleme kako samima sebi pa tako i drugih društvenim skupinama, odnosno cijeloj zajednici u kojoj žive. Takva ponašanja u pravilu gotovo uvijek imaju štetne posljedice na obrazovno, radno i društveno funkcioniranje te osobe te na njegovo ukupno ponašanje i postignuća u životu. Situacije u kojima ćemo najlakše i najranije zamijetiti poremećaje u ponašanju su ometajuća ponašanja u školskoj sredini ili sredini gdje djeca provode puno svoga slobodnog vremena, a manifestiraju se kroz probleme s učenjem, ponašanjem u razredu i u odnosu s drugim vršnjacima, bježanjem s nastave i slično (Martinjak i Odeljan, 2016.).

Nadalje kad se govori o definiranju pojma maloljetničke delinkvencije treba spomenuti i termin socijalna neprilagođenost. Socijalna neprilagođenost je ponašanje koje se događa kao reakcija uslijed niza različitih stresnih događaja, trauma i promjena, a može utjecati na prolazne poremećaje u ponašanju pa tako npr. od adolescenata tzv. pojava adolescentne krize (Zrilić, 2011.). Kazneni postupak prema maloljetnim počiniteljima protupravnih djela je specifičan. Naime kod navedene populacije počinitelja kaznenih djela nije najvažnija vrsta i težina počinjenog kaznenog djela već obilježja osobnosti i ponašanja mlade osobe, okruženja, obitelji, školovanja, slobodnog vremena i slično pa tako i u Zakonu o sudovima za mladež regulira se potreba posebnog policijskog postupanja prema maloljetnicima da u predmetima kaznenih djela maloljetnika postupaju policijski službenici specijalizirani za poslove maloljetničkog kriminaliteta.

3. Povijesni pregled maloljetničke delinkvencije

Kroz povijest se mijenjao položaj djece i mladih u kaznenom sustavu, iako se na maloljetnike gledalo kao na „zločince u minijaturi“ (Rittossa i Božićević Grbić, 2012.), već u najranijim razdobljima postojalo je shvaćanje da drugačije treba postupati prema djeci i maloljetnicima u odnosu na odrasle. Hrvatski kaznenopravni sustav prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela temelji se na dugogodišnjoj reformskoj tradiciji, razumijevanju potrebe maloljetnih počinitelja kaznenih djela za povlaštenim položajem u kaznenopravnom sustavu. Kritičkim intervencijama kroz razne statute, zakone i konvencije, Hrvatska je prvi vrhu suvremenog okvira djelovanja protiv maloljetnih delinkvenata.

Najznačajnije odredbe iz suvremenije hrvatske povijesti, a koje se često spominju u raspravama o delinkventnom ponašanju maloljetnika, definiranju pojma maloljetnik i izricanje pravodobnih sankcija su „Derenčinova Osnova iz 1879. godine, „Zakon o prisilnom uzgoju nedoraslih iz 1902. godine Josipa Šilovića, „Naredba bana Hrvatske, Slavonije i Dalmacije iz 1919. godine koja je ozakonjena 1922. godine, „Krivični zakonik Kraljevine Jugoslavije iz 1929. godine, „Krivični zakon Hrvatske iz 1977. godine, te naravno „Zakon o sudovima za mladež koji je stupio na snagu 1998. godine i uz određene izmjene i dopune vrijedi i danas (Cvjetko i Singer, 2011.).

Društvena reakcija na neko devijantno ponašanje pa tako i ono gdje su glavni akteri maloljetne osobe jest fenomen koji je u potpunosti zavisao o prostoru i vremenu u kojem se pojavljuje. Ona predstavlja povijesni i kulturni odraz života nekog određenog društva. Što se tiče maloljetničke delinkvencije ako se ide do razdoblja razvijenog i kasnog srednjeg vijeka imamo primjer Statuta grada Korčule gdje se u istom može pronaći klauzula o maloljetnim počiniteljima kažnjivih ponašanja i kako postupati s njima. Sredinom 13. Stoljeća u Korčuli su se dječaci od 14 godina i mlađi za udarce kažnjavali prema nahođenju gospodina kneza i Malog vijeća kako im se činilo pravednijim. Nadalje u Statutu se navodi da ako neki dječak ili djevojčica, od 14 ili manje godina počini ubojstvo ili na bilo koji drugi način nekoga udari, neka Kurija u punom sastavu odluči o njegovu ili njezinom kažnjavanju kako joj se bude učinilo pravednijim. Nadalje, prema Dubrovačkom statutu iz 1272. godine također je postojala odredba o maloljetnim počiniteljima zlodjela pa tako ako neko zlodjelo počini

maloljetno dijete, naime do 14 godina, neka gospodin knez i njegov Sud prosude kako ga kazniti, imajući obzira prema njegovoj dobi. U odredbama statuta se vodilo računa o dobnim granicama i njihovu utjecaju na kažnjavanje maloljetnika. Vidljivo je bilo da su se maloljetnici kažnjavali blaže i u drugim statutarnim upravama po slobodnoj odluci nadležnog statutarnog tijela (Rittossa i Božićević Grbić, 2012.). Iz svega ovoga možemo izvući zaključak kako je Statut grada Dubrovnika bio koncipiran na način da prepoznaje maloljetnike kao zaseban dio društva s određenim posebnim značajkama, a u tu svrhu prepoznaje i potrebu za drugačijim pristupom rješavanja problema gdje se ponovo javlja potreba za privilegiranim položajem u odnosu na odrasle punoljetne ljude.

Nadalje prema Statutu grada Splita iz 1312. godine isti je također sadržavao odredbe koje govore o zločinima dječaka i djevojčica pa tako u knjizi šest, glavi 57 navodi se da ako muškarac mlađi od 14 godina i ženska osoba mlađa od 12 godina počini neki zločin, da ih načelnik odnosno upravitelj ovoga grada može i mora kazniti blažom ili manjom kaznom već prema tome kako mu se učini pogodnim s obzirom na društveni položaj osobe i težinu djela. Naravno za pretpostaviti je da postoje narodni običaji i prakse koje nisu zapisane u statutima, a prema kojima se oblikovao sami obrazac postupanja prema određenim deliktima i određenim počiniteljima, ali već ovi zapisi sami po sebi govore o tradiciji privilegiranog postupanja prema maloljetnicima koji će se nastaviti i do dana današnjeg.

U suvremenom hrvatskom zakonodavstvu, maloljetničko kazneno pravo regulirano je Zakonom o sudovima za mladež, unatoč posebnim materijelanopravnim i postupovnim odlukama, u Zakonu nisu navedeni jasni i konkretni kriteriji za izricanje sankcija i kazne maloljetničkog zatvora, već je cjelokupna odluka prepuštena diskrecijskoj ocjeni suda. Samim time dolazi do „blažeg“ kažnjavanja maloljetnika i dovodi do nejednakosti u postupanju prema maloljetnim počiniteljima i do povrede načela jednakosti svih pred zakonom (Dragičević Prtenjača, Bezić i Zagorec, 2021.). Stoga bi hrvatsko maloljetničko kazneno pravo trebalo podleći reformama kako bi se izbjegle pravne nesigurnosti i zaštita maloljetnih počinitelja.

4. Kaznenopravna odgovornost maloljetnika

Sve države članice Europske unije, a među kojima je od 2013. godine i Republika Hrvatska imaju dužnost osigurati ostvarenje najboljeg interesa djeteta koji je propisan UN-ovom Konvencijom o pravima djeteta. Tim načelom bi se morale voditi sudovi, javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, zakonodavna tijela i državna uprava u svim postupanjima koje poduzimaju u svezi s djecom (Božičević-Grbić i Roksandić Vidlička, 2011.). Od iznimne je važnosti u slučajevima kada su djeca, odnosno maloljetne osobe uključeni u kazneno sudske postupke.

U kaznenim postupcima od vrlo važnog značaja je spomenuta Konvencija o pravima djeteta koju su ratificirale sve države članice Europske unije. Pravni položaj maloljetnih delinkvenata oduvijek se razlikovao od pravnog statusa punoljetnih počinitelja kaznenih djela i on se najprije očitovao u blažem kažnjavanju, a zatim i u izricanju posebnih sankcija za maloljetnike (Carić, 2006.). Maloljetničko kazneno pravo poseban je dio kaznenog prava kojim se uređuje materijalnopравни, procesnopравни i kaznenopравни izvršni položaj maloljetnog počinitelja kaznenog djela koji je u suvremenim pravnim sustavima različiti od pravnog položaja punoljetnih počinitelja. Važno je za naglasiti da za maloljetne počinitelje postoje posebni sudovi koji stavljaju sve veći naglasak prilikom izricanja sankcija na odgojne mjere retributivne prirode. Tako se umjesto zatvora izriču kazne boravka u ustanovama odgojnog tipa, u proces rehabilitacije se sve više uključuje služba socijalne skrbi, te pedagoški i socijalni tretmani. Donose se posebni zakoni za sudove za mladež u kojima se štiti maloljetnike od oštine kaznenog zakonodavstva i štiti djecu, odnosno ako su žrtve kaznenog djela od žestine kaznenog postupka.

Za maloljetne počinitelje kaznenih djela predviđa se poseban sustav sankcija kojima se hoće prema njima djelovati preventivno, odgojno, zaštitno, popravno uz tek izuzetno predviđanje kazne maloljetničkog zatvora samo za maloljetnike starije životne dobi te za maloljetne počinitelje najtežih kaznenih djela uz kvalitetan dokaz ubrojivosti i vlastite krivnje. Maloljetnicima se sudi u posebnom postupku s naglaskom na stručnost sudaca suradnika i to u pojednostavljenom i hitnom postupku uz zaštitu identiteta maloljetnika kako bi se izbjegli štetni utjecaji do kojih može doći pred redovitim sudom (Šeparović, 2003.).

Temeljni izvor maloljetničkog prava i odgovornosti maloljetnika u Republici Hrvatskoj je Zakon o sudovima za mladež (NN, 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19.) (dalje u tekstu: „ZSM”). Navedeni zakon je temeljni pravni dokument u Republici Hrvatskoj koji kao *lex specialis* uređuje odredbe za mlade počinitelje kaznenih djela tj. maloljetnike i mlade punoljetnike u materijalnom kaznenom pravu, odredbe o sudovima, o kaznenom postupku i o izvršenju sankcija te propise o kaznenopravnoj zaštiti djece. Pojam maloljetnika definira se člankom 2. ZSM-a i to s obzirom na dob počinitelja prema kojem je maloljetnik osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila 14, a nije navršila 18 godina života, a mlađi punoljetnik je osoba koja je u vrijeme počinjenja djela navršila 18, a nije navršila 21 godinu života. Vidljivo je iz prethodnog članka zakona da se zakon ne primjenjuje na osobe mlađe od 14 godina. Te su osobe apsolutno kazнено neodgovorne, one se ne dovode pred sud niti se prema njima primjenjuju neke odgojne mjere ili sankcije koje su predviđene za maloljetne počinitelje kaznenih djela. Za ove osobe, možemo reći djecu, sve je prepušteno u ruke službama socijalne skrbi. Međutim, ukoliko je maloljetnik navršio 14 godina, a nije 16 godina zakon ga definira kao mlađeg punoljetnika te ako je počinio kazнено djelo sud mu može izreći odgojne i sigurnosne mjere, dok se maloljetniku koji je navršio 16 godina, a nije navršio 18 godina (stariji maloljetnik) mogu izreći odgojne i sigurnosne mjere, a uz uvjete predviđene zakonom i maloljetnički zatvor, što je regulirano odredbom članka 5. ZSM-a.

Hrvatsko maloljetničko kazнено zakonodavstvo predviđa dvije vrste sankcija koje se primjenjuju na mlade počinitelje kaznenih djela. Za maloljetnike i mlade punoljetnike odgojne mjere i kazna maloljetničkog zatvora. Maloljetnicima se ne mogu izreći sankcije propisane kaznenim zakonom za punoljetne počinitelje, a to su zatvorska kazna niti neke mjere upozorenja kao što je opomena ili uvjetna osuda. Prema članku 7. ZSM-a odgojne mjere su ujedno i temeljna svrha sankcija za maloljetne počinitelje, a ima ih osam. To su:

1. sudski ukor;
2. posebne obveze;
3. pojačana briga i nadzor;
4. pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi;
5. upućivanje u disciplinski centar;

6. upućivanje u odgojnu ustanovu;
7. upućivanje u odgojni zavod i
8. upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu.

Pri određivanju najprikladnije odgojne mjere sud bi trebao imati u vidu svrhu te odgojne mjere da se pružanjem zaštite, brige, pomoći i nadzora te osiguranjem opće i stručne naobrazbe maloljetnog počinitelja kaznenog djela utječe na sam njegov odgoj, razvijanje njegove ličnosti i osobnosti, jačanje njegove osobne odgovornosti i shvaćanja kako bi se suzdržao od ponovnog počinjenja kaznenog djela. Dakle, prilikom izbora odgojne mjere sud će sukladno odredbi članka 8. ZSM-a uzeti u obzir maloljetnikovu dob, njegovu psihofizičku razvijenost i osobine, težinu i narav počinjenog djela, pobude iz kojih i okolnosti u kojima je djelo počinio, ponašanje nakon počinjenog djela i osobito je li, ako je to mogao, pokušao spriječiti nastupanje štetne posljedice ili je nastojao popraviti počinjenju štetu, odnosno prema oštećeniku i žrtvi, njegove osobne i obiteljske prilike, je li prije činio kaznena djela i je li mu već bila izrečena maloljetnička sankcija– sve okolnosti koje utječu na izbor takve odgojne mjere kojim će se najbolje ostvariti svrha odgojnih mjera.

Hrvatska spada u relativno suvremeni europski krug država koje ima relativno napredan sustav maloljetničkog kaznenog prava . Što se tiče nacionalnog zakonodavstva uz gore navedeni Zakon o sudovima za mladež, važnu ulogu u području maloljetničke delinkvencije ima i Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje (NN, 133/12) (dalje u tekstu: „*Zakon o izvršavanju*”). Ovim zakonom propisuje se izvršavanje sankcija koje su izrečene maloljetnicima i mlađim punoljetnicima u kaznenom postupku, a to su: odgojne mjere, kazne maloljetničkog zatvora i sigurnosne mjere, ali se izvršavaju i sankcije izrečene maloljetnicima u prekršajnom postupku i to: odgojne mjere, kazna maloljetničkog zatvora i zaštitne mjere. Nadležnost za izvršavanje sankcija i to izvršavanje odgojnih mjera: posebne obveze, upućivanje u disciplinski centar, pojačana briga i nadzor, pojačana briga i nadzor uz dnevni boravak u odgojnoj ustanovi, upućivanje u odgojnu ustanovu i upućivanje u posebnu odgojnu ustanovu u nadležnosti je ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi. Nadalje, izvršavanje odgojne mjere upućivanja

u odgojni zavod i kazne maloljetničkog zatvora je u nadležnosti ministarstva koji je nadležan za poslove pravosuđa, a što proizlazi iz članka 2. Zakona o izvršavanju.

Izvršenje izrečenih kaznenopravnih sankcija prema maloljetnicima je posljednji stadij u složenom kaznenopravnom postupku. O tom izvršenju možemo reći da ovisi ili konačan uspjeh ili totalni neuspjeh čitave borbe društva protiv kriminaliteta. Donošenjem Zakona o izvršavanju, a u kojega su ugrađene sve preporuke i standardi međunarodnih akata koji se odnose na ovu materiju, možemo slobodno reći da se uspjela riješiti problematika izvršenja kako odgojnih mjera, tako i kazna maloljetničkog zatvora (Zagorec, 2016.).

5. Fenomenologija maloljetničke delinkvencije

Što se tiče fenomenologije maloljetničke delinkvencije ista predstavlja učenje o pojavim oblicima kažnjivih ponašanja. Osim što otkriva osobitosti kažnjivih ponašanja kao masovne društvene pojave, ali i individualnog ponašanja, fenomenologija istražuje i rasprostranjenost, strukturu i dinamiku delinkvencije te raspodjelu kažnjivih ponašanja u skupine prema određenim kriterijima (Derenčinović i Getoš, 2008.). Maloljetnička delinkvencija je dinamička pojava koju treba istražiti i također analizirati prema društvenim trendovima u nekom određenom vremenskom razdoblju. Puno čimbenika utječe na broj kaznenih djela, prekršaja te prijavljenih maloljetnih osoba, kao što su npr. zakonske promjene, različito pozicioniranje prekršajnih i kaznenih djela, kvaliteta rada policije i drugih mehanizama otkrivanja kriminaliteta, svjesnost i senzibiliziranost građana za prijavljivanje određenih prekršaja i kaznenih djela te drugih protupravnih radnji (Ricijaš i sur., 2014.).

Što se tiče zakonskih normi koji se primjenjuju na maloljetne delinkvente tu presudnu ulogu igraju Zakon o sudovima za mladež te Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje. Sukladno potonjem zakonu njime se uređuje izvršavanje sankcija izrečenih maloljetnicima, mlađim punoljetnicima u kaznenom postupku i to :

1. odgojnih mjera
2. kazne maloljetničkog zatvora
3. sigurnosnih mjera.

Prema odredbama ovog zakona izvršavaju se i sankcije izrečene maloljetnicima u prekršajnom postupku i to:

1. odgojne mjere
2. kazna maloljetničkog zatvora
3. zaštitne mjere

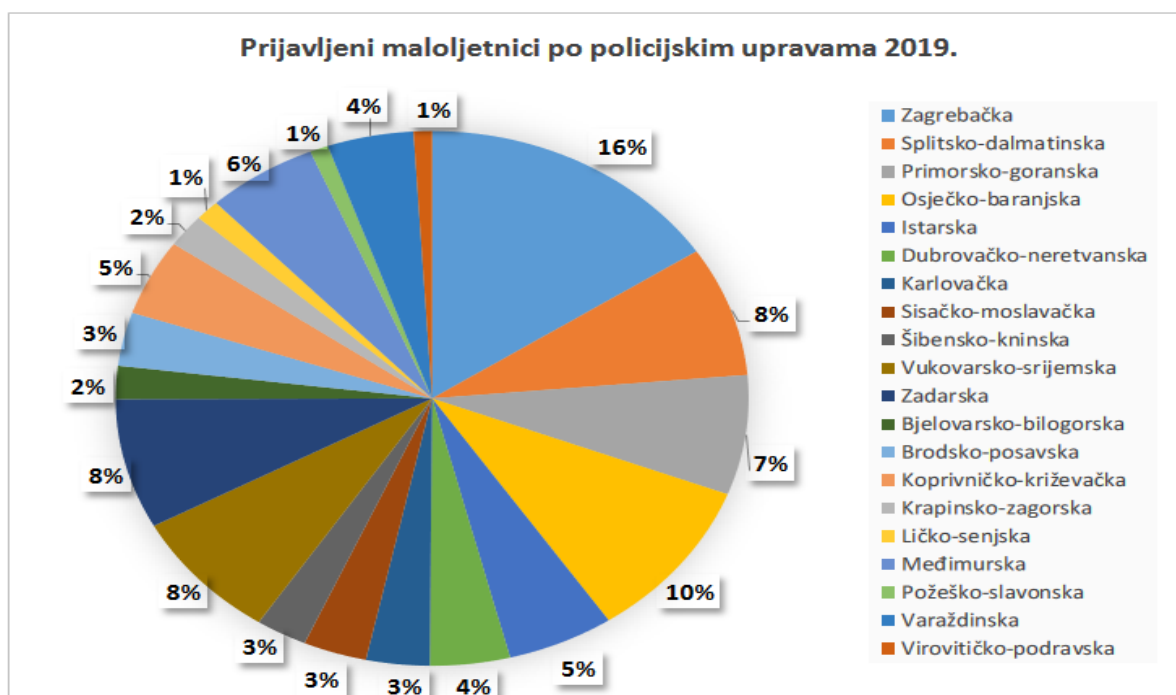
Na izvršavanje ovih sankcija primjenjuju se i odredbe Zakona o sudovima za mladež, Zakona o socijalnoj skrbi, Zakona o izvršavanju kazne zatvora, Zakona o probaciji, Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama i drugi opći propisi.

5.1. Rasprostranjenost maloljetničke delinkvencije u Republici Hrvatskoj

Maloljetnička delinkvencija je također specifična u odnosu na neki opći kriminalitet odraslih osoba s obzirom na specifičnu dobnu strukturu počinitelja, specifična kaznena djela i motivaciju za činjenjem, kao i obzirom na moguće intervencije. Sve navedeno možemo vidjeti u grafičkim prikazima koji slijede u nastavku.

Grafikon 5.1.1.

Prijavljeni maloljetnici po policijskim upravama u 2019. godini

Izvor: Gerovac, 2021.

Iz Grafikona 5.1.1. vidljivo je da se županije razlikuju s obzirom na broj prijavljenih maloljetnika za kaznena djela pa tako županije s većim brojem stanovnika imaju i više prijavljenih maloljetnika. Od 20 županija i njihovih pripadajućih policijskih uprava i postaja u njihovom sastavu, najveći broj prijavljenih maloljetnika ima Zagrebačka županija sa 16% prijavljenih maloljetnika od ukupnog broja na razini države, a slijede Osječko-baranjska s 10 %, Splitsko-dalmatinska 8%, Vukovarsko- srijemska 8%, Karlovačka 8%, te Primorsko- goranska sa 7% od ukupnog broja prijavljenih maloljetnih počinitelja kaznenih djela.

Tablica 5.1.1.

Broj prijavljenih maloljetnika po policijskim upravama od 2011-2019.

Broj prijavljenih maloljetnika po županijama (policijskim upravama)	2011	2013	2015	2017	2019
Zagrebačka	561	320	217	182	150
Splitsko-dalmatinska	215	161	91	105	75
Primorsko-goranska	182	93	98	91	69
Osječko-baranjska	300	230	151	106	93
Istarska	103	82	66	53	52
Dubrovačko-neretvanska	52	73	33	20	39
Karlovačka	51	68	39	9	31
Sisačko-moslavačka	99	64	55	47	31
Šibensko-kninska	67	68	33	44	25
Vukovarsko-srijemska	73	60	59	49	75
Zadarska	115	85	73	35	75
Bjelovarsko-bilogorska	70	37	37	24	19
Brodsko-posavska	120	92	68	48	31
Koprivničko-križevačka	59	52	38	57	44
Krapinsko-zagorska	32	20	35	22	19
Ličko-senjska	34	19	16	21	12
Međimurska	108	118	98	69	54
Požeško-slavonska	35	32	21	31	9
Varaždinska	46	49	58	34	42
Virovitičko-podravska	54	44	36	29	9
ukupno:	2.376	1.729	1.322	1.076	954

Izvor: Gerovac, 2021.

Iz Tablice 5.1.1. možemo vidjeti kako najveći postotak prijavljenih maloljetnika po policijskim upravama ima što je i očekivano s obzirom da je najveća županija, Zagrebačka županija, koja u 2011. čini 24% od ukupnog broja prijavljenih maloljetnika, u 2013. 18%, u 2015. 16%, u 2017. 17%, te u 2019. 16%. Iza Zagrebačke županije nalazi se Osječko- baranjska koja u 2011. i 2013. čini 13% od ukupnog broja prijavljenih maloljetnika, u 2015. 11%, te u 2017. i 2019. 10% od ukupnog broja prijavljenih maloljetnika. Splitsko-dalmatinska kao sljedeća regija također ima veći

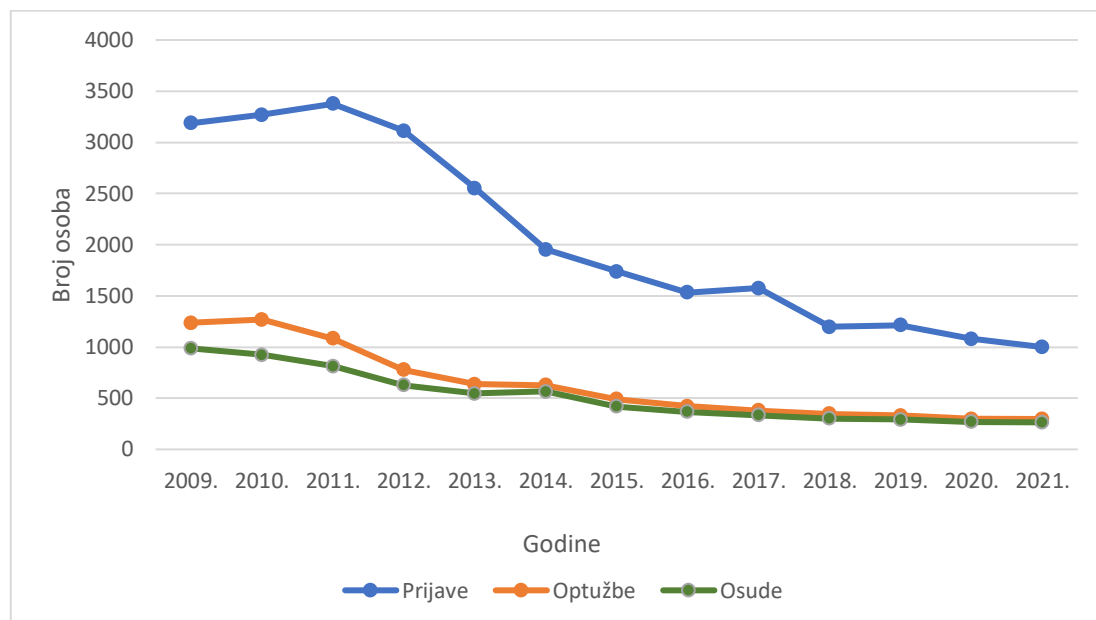
postotak prijavljenih maloljetnika, pa tako u 2011. i 2013. čini 9% od ukupnog broja prijavljenih maloljetnika, a u 2015. 7%, u 2017. 10% dok u 2019. 8% ukupnog broja prijavljenih maloljetnika.

5.2. Kretanje maloljetničke delinkvencije u Republici Hrvatskoj

U ovom poglavlju biti će prikazano kretanje broja prijavljenih, optuženih i osuđenih maloljetnih počinitelja kaznenih djela u razdoblju od 2009. godine do 2021. godine, te kazne i druge mjere izrečene mlađim i starijim maloljetnim počiniteljima u 2021. godini.

Grafikon 5.2.1.

Prijavljene, optužene i osuđene maloljetne osobe od 2009. do 2021. godine

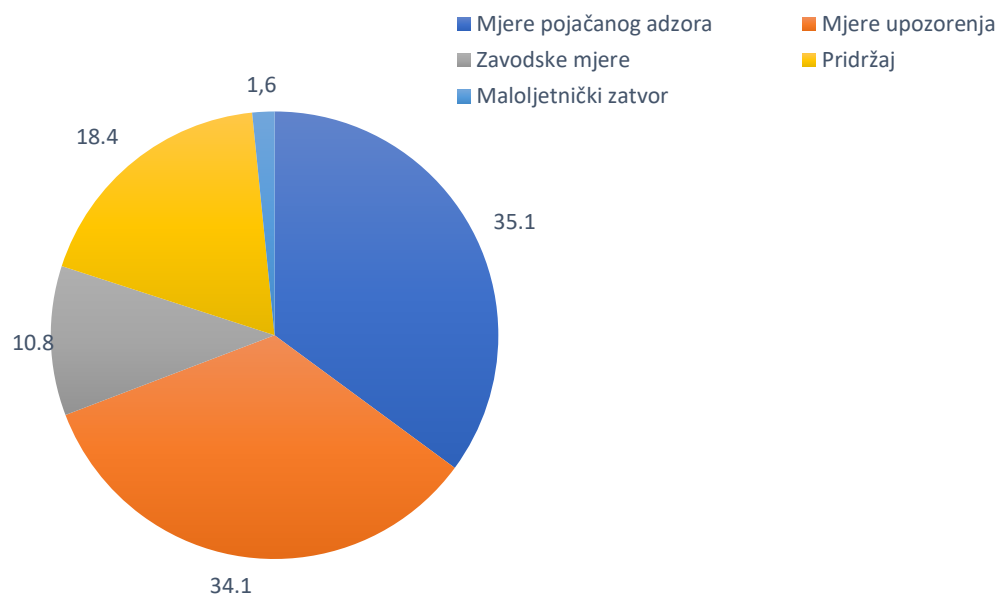
Izvor: Državni zavod za statistiku, 2021.

Iz Grafikona 5.2.1. vidimo kako se kretao broj prijavljenih, optuženih i osuđenih maloljetnih osoba u razdoblju od 2009. do 2021. godine. Možemo vidjeti kako je broj prijavljenih 2011. godine bio najveći i dosežao do 3376 maloljetnih osoba, dok je taj broj kroz godine padao i on je najmanji 2021. godine kada je pao na tisuću prijavljenih maloljetnih osoba. Kada promatramo kretanje broja optuženih maloljetnih osoba, također vidimo kako je krivulja padala te je taj broj 2021. godine bio najmanji, odnosno pao je na 264 optužene maloljetne osobe. Vrlo slično kretanje krivulje

vidljivo je i za broj osuđenih maloljetnih osoba, 2009. godine osuđeno je bilo 987 maloljetnika, dok je 2021.godine bilo svega 293 maloljetnika.

Grafikon 5.2.2.

Kazne ili druge mjere izrečene prema maloljetnicima u 2021.- stariji maloljetnici

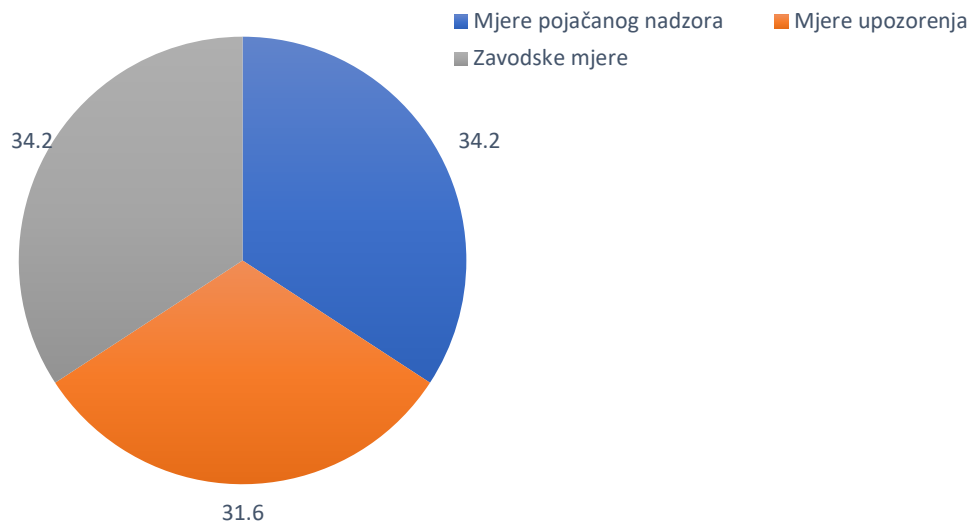

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2021.

Grafikon 5.2.2. pokazuje kazne i druge mjere koje su izrečene prema maloljetnicima u 2021. godini, odnosno prema starijim maloljetnicima. Možemo vidjeti da se najviše izricala mjera pojačanog nadzora i to u 35,1% slučajevima, zatim slijede mjere upozorenja u 34,1% slučajeva. Nakon toga u 18,4% pridržaj, a u 10,8% zavodske mjere, dok se najmanji postotak odnosi na maloljetnički zatvor.

Grafikon 5.2.3.

Kazne ili druge mjere izrečene prema maloljetnicima u 2021.- mlađi maloljetnici

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2021.

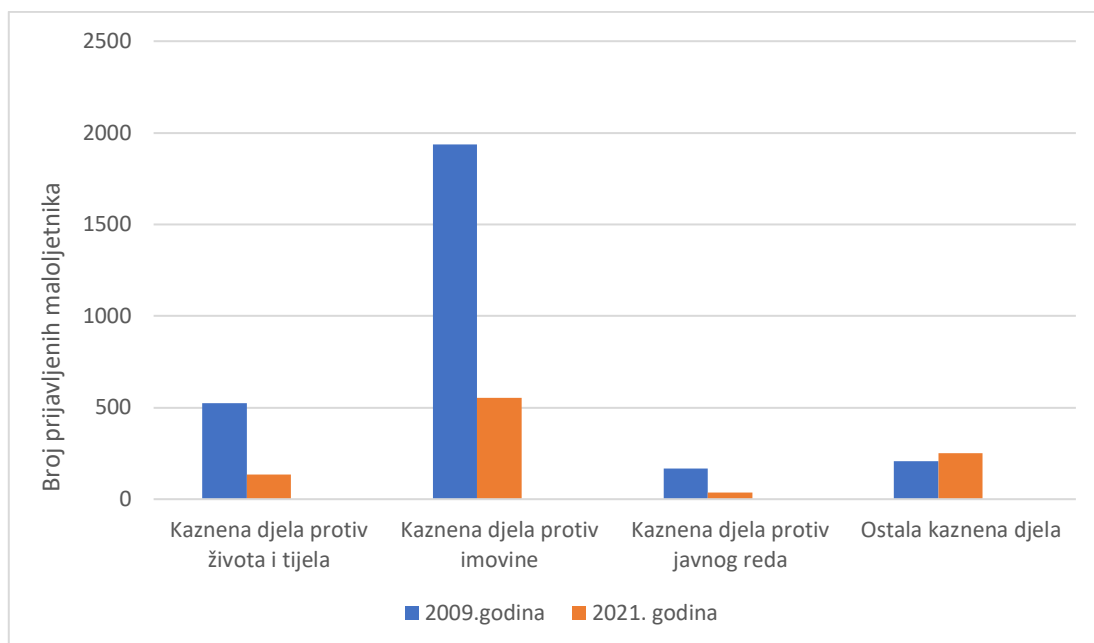
Grafikon 5.2.3. odnosi se na kazne ili druge mjere koje su u prošloj godini izricane mlađim maloljetnicima, te možemo vidjeti kao tu imamo isti postotak za zavodske mjere i mjere pojačanog nadzora i to za svaku od njih 34,2%, dok je mjera upozorenja izricana u 31,6%. Zaključujemo kako postoji razlika između starijih maloljetnika i mlađim maloljetnika s obzirom da su se kod starijih postoci drugačije kretali, ali ono što je približno isto jesu zavodske mjere i mjere pojačanog nadzora koje su i kod starijih maloljetnika izricane u najvećem broju slučajeva.

5.3. Struktura maloljetničke delinkvencije u Republici Hrvatskoj

U ovom poglavlju će se prikazati koja kaznena djela maloljetnici čine najviše te prikazati stope delinkvencije osumnjičenih po dobi i spolu.

Grafikon 5.3.1.

Prijavljeni maloljetni počinitelji prema vrsti kaznenih djela u 2009. godini i 2021. godini

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2010. i 2022.

Iz grafikona 5.3.1. vidljivo je kako maloljetnici najviše čine kaznena djela protiv imovine, u koje spadaju krađa, teška krađa, razbojništvo, neovlaštena uporaba tuđe pokretne imovine i slično te je 2009. godine bilo 1936 prijavljenih maloljetnika, dok je 2021. godine bilo 554. Zatim slijede kaznena djela protiv života i tijela, a to su djela poput ubojstva, teškog ubojstva, tjelesne ozljede, sudjelovanje u tučnjavi i slično, 2009. godine bilo je prijavljeno 525 maloljetnika, dok je 2021. godine taj broj iznosio 136. Broj prijavljenih maloljetnika u 2009. godini za kaznena djela protiv javnog reda iznosio je 169, a u 2021. godini 35. Može se zaključiti kako je broj prijavljenih maloljetnih počinitelja u padu u odnosu na 2009. godinu.

Tablica 5.3.1.

Prikaz stope delinkvencije osumnjičenih po dobi i spolu

	SVI MLADI			MUŠKI			ŽENSKI		
	Stanovnici	osumnjičeni	stopa	stanovnici	osumnjičeni	Stopa	stanovnici	osumnjičeni	Stopa
Svi mladi od 12 do 21 godine	525042	6999	133,3	268364	6579	245,2	256678	420	16,4

Djeca od 12 do 14 godina	109343	430	39,3	55879	404	72,3	53464	26	4,9
Mlađi maloljetnici od 14 do 16 godina	112102	917	81,8	57236	862	150,6	54866	55	10,0
Stariji maloljetnici od 16 do 18 godina	120355	1868	155,2	61522	1756	285,4	58833	112	19,0
Mlađi punoljetnici od 18 do 21 godine	183242	3784	206,5	93727	3557	379,5	89315	227	25,4
Više od 21 godine	3322291	22288	67,1	1565396	19480	124,4	1756895	2808	16,0

Izvor: Singer i suradnici, 2008.

U navedenom tabličnom prikazu jasno je vidljivo da je stopa delinkvencije mladih muškog spola 98,6 % veća od delinkvencije muških osoba koje su u vrijeme izvršenja kaznenog djela bile navršile 21 godinu života, dok je stopa delinkvencije mladih ženskog spola gotovo jednaka kao i kod žena starijih od 21 godine. Iz tablice razbiremo također da s porastom dobi svih mladih osumnjičenika, a pogotovo onih muškog spola, u rasponu od dvanaest do dvadeset i jedne godine života konstantno raste stopa osumnjičenih na 10000 stanovnika iste dobi. Štoviše, stopa delinkventnog ponašanja mladih relativno je gotovo dvaput veća nego među osobama starijim od dvadeset i jedne godine života. Stope osumnjičenih po spolu jasno pokazuju da je opterećenost muškog dijela stanovništva delinkventnim ponašanjem znatno veća nego kod žena.

6. Vršnjačko nasilje

Vršnjačko nasilje u današnje vrijeme bilježi trend stalnog rasta. Iako ne postoji neka jedinstvena definicija vršnjačkog nasilja, većina autora u svojim definicijama naglašava različite obrasce ponašanja koji se ponavljaju tijekom vremena, s namjerom da se nanese ozljede ili uznemiri jedno ili više djece od stane jednog ili više druge djece (Sesar, Šimić i Barišić, 2011.). Važno je napomenuti da se vršnjačkim nasiljem ne smatraju situacije u kojima postoji konflikt između pojedinaca jednake ili slične snage. Odgovor na pitanje zašto se neko dijete tj. maloljetnik počinje ponašati nasilno nije jednostavan. Postoje brojni uzroci nasilnom ponašanju, ali sigurno je da se

nasilnici ne rađaju kao nasilnici. Urođeni temperament i individualne osobine djeteta mogu biti jedan od faktora, ali i brojni utjecaji okoline kao što su: obiteljska atmosfera, školski život, zajednica i kultura, mediji. Možemo reći da nasilnici uče kako biti nasilnici i to većim dijelom kroz način na koji su se prema njima ponašale veće ili moćnije osobe u njihovom životu (Sesar, Šimić i Barišić, 2011.). Jedan od razloga nasilnog ponašanja može ležati u činjenici da su i oni sami jednom bili žrtve i naučili da je nasilje prihvatljivo ili jednostavno ne znaju pravilno reagirati i izraziti svoje osjećaje. Neki nasilnici i samo proživljavaju teške i stresne situacije poput razvoda roditelja pa na takav način iskaljuju svoju ljutnju i nezadovoljstvo na drugima. Neka djeca imaju loše mišljenje o sebi i zbog toga žele da se i drugi loše osjećaju. Neki na taj način privlače pažnju drugih, neki imaju nisko samopouzdanje te se nasiljem nad drugima osjećaju moćnije, neki su dio "bande" koja zlostavlja druge i jednostavno se žele uklopiti poštujući pravila lošeg društva, odnosno grupe čiji član žele biti (Jelić, 2017.). Da je problem vršnjačkog nasilja rasprostranjen širom svijeta pokazuju brojna istraživanja provedena u Australiji, Kanadi, Velikoj Britaniji, Japanu, Skandinaviji i Hrvatskoj. Rezultati provedenih istraživanja u različitim zemljama pokazuju da učestalost uključenosti u vršnjačko nasilje varira u rasponu od 9 do 54 %. Istraživanja u Hrvatskoj također pokazuju različite rezultate. Rezultati UNICEF-ova istraživanja s učenicima od 4. do 8. razreda osnovne škole (što odgovara dobi od 10 do 14 ili 15 godina) pokazali su da žrtava ima 10.4 %, a počinitelja 12% u ukupnoj populaciji djece (Sušac, Ajduković i Rimac, 2016.). Istraživanje Poliklinike za zaštitu djece provedeno s istom dobnom skupinom, pokazuju kako su 19% djece žrtve nasilja, 8% počinitelji nasilja, a 8% istovremeno i žrtve i počinitelji (Sušac, Ajduković i Rimac, 2016).

7. Ovisnosti kao uzrok maloljetničke delinkvencije

Maloljetnici su populacija stanovništva koja je vrlo heterogena, ali unatoč tome najveći broj djece ipak pripada skupini manje rizične djece, te bez većih problema prolaze kroz ovo krizno razdoblje. Jedna od opasnosti s kojima se susreću maloljetnici tijekom svog srednjoškolskog obrazovanja su i eksperimentiranje s alkoholom, drogama i drugih opasnim tvarima tj. ovisnostima. Prema nekim istraživanjima utvrđeno je da čak 60-70% srednjoškolaca do kraja svoga školovanja dođe u kontakt sa nekom vrstom droge (Čorak, Krnić i Modrić, 2013.). Najčešći razlozi zašto mladi iskušavaju neke od gore

navedenih ovisnosti su pretežito znatizelja te utjecaj vršnjaka. Najnoviji rezultati europskog istraživanja o pušenju, pijenju alkohola, uporabi droga i rizičnim čimbenicima među učenicima provedenog na uzorku od više od 105.000 adolescenata (15, 16 godina) u 37 europskih zemalja, ukazuju na zabrinjavajuće stanje u pogledu pušenja cigareta među mladima u Hrvatskoj, u čemu zauzimamo visoko treće mjesto (41% mladih izjavljuje da je pušilo u posljednjih 30 dana) (Čorak, Krnić i Modrić, 2013.). Provedena su i istraživanja u stranim državama koja pokazuju da je čak 23% učenika srednjih škola barem jednom probalo neku vrstu droge. S konzumiranjem droge počinje se prvi put već sa otprilike 11 godina, a godine koje su vrlo interesantne za konzumaciju su 15, 16 i 17 godina kada oni pod utjecajem vršnjaka i društva pojačano konzumiraju iste kako bi se istaknuli u društvu.

Što se tiče ostalih ovisnosti, a ponajprije ovisnosti o alkoholu, istraživanje Singer i suradnici (2008.) u kojem je sudjelovalo 5 150 hrvatskih maloljetnih delinkvenata, pokazalo je kako su oni mladi čiji su oba roditelja imala problema sa alkoholizmom uslijed nekog dužeg perioda imali su dvostruko veću zastupljenost u počinjenju kaznenih djela. Mnogi autori su mišljenja da ukoliko maloljetnici tijekom svoje adolescentne dobi koriste neke opojne droge ili pretjerano uživaju alkohol postoji velika vjerojatnost da će tu ovisnost prenijeti i na svoju obitelj u budućnosti.

8. Zaključak

Delinkventno ponašanje mladih i maloljetnika danas je česta tema razgovora mnogih stručnih i znanstvenih konferencija i istraživanja. Maloljetnička delinkvencija privlači zanimanje kako naše društvene javnosti tako i zanimanje javnosti cijelog svijeta. Ova tema je danas sve aktualnija te se gotovo svakodnevno susrećemo s nasilnim ponašanjem među vršnjacima od najranije dobi pa sve do kasne adolescencije. Vrlo je važno razgovarati o tim temama i problemima s kojima se maloljetnici susreću te im na neki način pokazati put kako da se isti problem riješi bez potrebe za upuštanjem u razne ovisnosti i činjenja nekih kaznenih djela, a sve samo s ciljem da se društveno iskaže ili iz čiste znatizelje.

Kada govorimo o maloljetničkoj delinkvenciji potrebno je ne bježati od problema i izazova koji taj pojam predstavlja nego je potrebno naći optimalno rješenje. To se dakako može postići boljim obrazovanjem i edukacijom maloljetnika tijekom njihovog školovanja, ali i stvaranjem pozitivnog okruženja i osjećaja empatije prema delinkventima. Često je tu glavni faktor i obitelj i obiteljski odgoj. Ukoliko su roditelji skloni počinjenju kaznenih djela, ali i zanemarivanju odgoja djeteta, velika će biti vjerojatnost da će i samo njihovo dijete biti na neki način delinkvent. U istraživanju utjecaja obitelji na pojavu maloljetničke delinkvencije u balkanskim zemljama, dolazi se do zaključka da postoji povezanost između roditeljske kontrole i privrženosti roditelja i djeteta, naime manja roditeljska kontrola i manja privrženost dovode do pojave delinkvencije kod djece, isto tako i bolest članova obitelji, smrt, sukobi i nasilje između roditelja (Bezić, 2020.). Upravo s takvim obiteljima i maloljetnicima se stručnjaci trebaju posebno baviti i raditi na njihovom obrazovanju i shvaćanjima kako ne bi ponovili greške svojih obitelji. Dakle, da bi se smanjila stopa maloljetničke delinkvencije potreban je angažman svih kako državnih organa i institucija, tako i samih roditelja djeteta i ostalih njemu bliskih osoba koje mogu utjecati na njegov razvoj i mišljenja o životu.

Popis grafikona

Grafikon 5.1.1. Prijavljeni maloljetnici po policijskim upravama u 2019. godini	11
Grafikon 5.2.1. Prijavljene, optužene i osuđene maloljetne osobe od 2009. do 2021.	13
Grafikon 5.2.2 Kazne ili druge mjere izrečene prema maloljetnicima u 2021.- stariji maloljetnici	14
Grafikon 5.2.3. Kazne ili druge mjere izrečene prema maloljetnicima u 2021.- mlađi maloljetnici	14
Grafikon 5.3.1. Prijavljeni maloljetni počinitelji prema vrsti kaznenih djela u 2009. godini i 2021. godini	15

Popis tablica

Tablica 5.1.1. Broj prijavljenih maloljetnika po policijskim upravama od 2011-2019.....	12
Tablica 5.3.1. Prikaz stope delinkvencije osumnjičenih po dobi i spolu	16

Literatura:

Bezić, R (2020). *Juvenile Delinquency in the Balkans: A Regional Comparative Analysis based on the ISRD3-Study Findings*. Berlin: Duncker & Humblot.

Božičević-Grbić, M. i Roksandić Vidlička, S. (2011). Reforma maloljetničkog kaznenog prava i sudovanja. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 18(2), 679-715.

Carić, A. (2006). Provedba standarda ujedinjenih naroda za maloljetničko pravosuđe u hrvatskom maloljetničkom kaznenom zakonodavstvu. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 43(1), 1-15.

Cvjetko, B. i Singer, M. (2011). *Kaznenopravna odgovornost mladeži u praksi i teoriji*. Zagreb: Organizator.

Čorak, D., Krnić, D. i Modrić, I. (2013). *Droga i mladi*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske.

Derenčinović, D. i Getoš, A.M. (2008). *Uvod u kriminologiju s osnovama kaznenog prava*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Dragičević Prtenjača, M i Bezić, R. (2018). Perspektiva uvođenja doktrine doli incapax u hrvatskom maloljetničko kazneno pravo. *Macedonian Journal for Criminal Law and Criminology*, 25(1), 1-37.

Dragičević Prtenjača, M., Bezić, R. i Zagorec, M. (2021). Vizura hrvatskog maloljetničkog kaznenog prava pri odlučivanju o maloljetničkom zatvoru i njegovu pridržaju – postoje li kriteriji ili je sve diskrecijska odluka suda. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 71(3-4), 377-409.

Državni zavod za statistiku (2010). Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2009. Posjećeno 14.09.2022. na mrežnoj stranici Državnog zavoda za statistiku: <https://web.dzs.hr/>.

Državni zavod za statistiku (2021). *Maloljetni počinitelji kaznenih djela prema vrsti odluke u 2021*. Posjećeno 24.08.2022. na mrežnoj stranici Državnog zavoda za statistiku: [PSZ-2022-1-2 Maloljetni počinitelji kaznenih djela prema vrsti odluke u 2021. | Državni zavod za statistiku \(dzs.hr\)](#).

Gerovac, P. (2021). *Kriminal kod maloljetnika-analiza statističkih podataka*. Završni rad. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Jelić, I. (2017). *Vršnjačko nasilje učenika*. Diplomski rad. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Martinjak D. i Odeljan, R.(2016). *Etiološki i fenomenološki čimbenici maloljetničke delinkvencije*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske Policijska akademija.

Ministarstvo unutarnjih poslova (2022). *Maloljetnička delinkvencija i zakonska podloga*. Posjećeno 24.08.2022. na mrežnoj stranici Ministarstva unutarnjih poslova: <https://mup.gov.hr/savjeti-281567/nasilje-281582/djeca-i-maloljetnici-741/maloljetnicka-delinkvencija/maloljetnicka-delinkvencija-i-zakonska-podloga/281954>.

Paušek, K., Žuvela Piculin, I., Paušek, D. i Sindik, J. (2017). Sociološki osvrt na devijantno ponašanje maloljetnika u Blatu na otoku Korčuli. *Sestrinski glasnik*, 22(3), 254-261.

Petö Kujundžić, L. (2019). *Djeca u kaznenom pravu- počinitelji i žrtve*. Zagreb: Školska knjiga.

Radetić-Paić, M. i Maružin, E. (2009). Neka obilježja maloljetničke delinkvencije na području nadležnosti policijske postaje Rovinj. *Kriminologija & socijalna integracija*, 17(1), 69-77.

Rijčijaš, N., Jeđud Borić, I., Lotar Rihtarić, M. i Miroslavljević, A. (2014). Pojačana briga i nadzor iz perspektive mladih i voditelja mjere. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.

Rittossa, D. i Božićević Grbić, M. (2012). Zakon o sudovima za mladež – reformski zahvati i praktične dileme. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 19(2), 615-667.

Sesar, K., Šimić, N. i Barišić, M. (2011). Vršnjačko nasilje i strategije suočavanja kod djece osnovnoškolske dobi. *Klinička psihologija*, 4(1-2), 23-39.

Singer, M., Kovčo Vukadin, I. i Cajner Mraović, I. (2002). *Kriminologija*, 3. izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Nakladni zavod Globus.

Singer, M. i Mikšaj Todorović Lj. (1989). *Delinkvencija mladih*. Zagreb: Globus: Udružena samoupravna interesna zajednica socijalne zaštite grada Zagreba: Fakultet za defektologiju Sveučilišta.

Singer, M. i suradnici (2008). *Kriminološke osobitosti maloljetničke delinkvencije: tijekom školovanja, poremećaji u ponašanju, obiteljske prilike*. Zagreb: Nakladni Zavod Globus.

Sokolović, Lj. (2018). *Sudioništvo kod maloljetnih počinitelja kaznenih djela u Hrvatskoj*. Završni rad. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.

Sušac, N., Ajduković, M. i Rimac, I. (2016). Učestalost vršnjačkog nasilja s obzirom na obilježja adolescenata i doživljeno nasilje u obitelji. *Psihologijske teme*, 25(2), 197-221.

Šeparović, Z. (2003). *Kazneno izvršno pravo i uvod u penologiju*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Zagorec, M. (2017). Problematika postupanja prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela. *Policija i sigurnost*, 26(4/2017), 283-301.

Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje. *Narodne novine*, br. 133/12.

Zakon o sudovima za mladež. *Narodne novine*, br. 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, 126/19.

Zrilić, S. (2011). Povezanost bježanja s nastave i maloljetničke delinkvencije. *Magistra Iadertina*, 6(1.), 71-81.